

**O‘ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**GULISTON
DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**O‘ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA
MAKTAB TA’LIMI
VAZIRLIGI**

JAMIYAT BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOIIY- FALSAFIY MUAMMOLARI

mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI TO‘PLAMI

7-8-may 2026-yil

UO'K 316.4:005.96:1(08)

BBK 60.5ya43

G 58

Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy muammolari [Matn] / muharrirlar J.X.Karshibayev, G.K.Masharipova, N.A.Saidkulov. – Toshkent: "Existentium-print" nashriyoti, 2026. – 768 b.

Respublika ilmiy-amaliy anjumani O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2026-yil 16-yanvardagi 11-son buyrug'iga asosan o'tkazildi.

Anjuman materiallari to'plamidagi maqola va tezislar sohaga doir ilmiy izlanishlar olib borayotgan professor-o'qituvchilar, ilmiy xodim-izlanuvchilar, magistrantlar hamda talabalar uchun mo'ljallangan.

Mazkur to'plamga kiritilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma'lumotlar va me'yoriy hujjatlar sanasining to'g'riligiga hamda tanqidiy fikr-mulohazalarga mualliflarning o'zlari mas'uldirlar.

Mas'ul muharrirlar:

J.X.Karshibayev, b.f.d, professor.

G.K.Masharipova, f.f.d, professor.

N.A.Saidkulov, s.f.b.f.d (PhD), dotsent.

Taqrizchilar:

A.I.Saitkasimov, f.f.d. professor.

R.J.Mahmudov, f.f.n, professor.

M.T.Musayev, s.f.d, professor.

A.A.Asatulloev, f.f.d. professor v.b.

.

Tahririyat hay'ati:

A.Mansurov, N.Saidkulov, Y.Karimov, X.Yarbayev, O.Yusupaliyev, Sh.Isaxova, D.Xolnazarova, N.Tursinkulov, A.Asatulloev, B.Rixsiboyev, O.To'raboyev, U.O'rinboyev, Sh.Ashuroxunova, Sh.Yo'ldoshev, E.Mazamkulov, M.Abdusalomova.

ISBN 978-9910-5107-8-6

© "Jamiyat barqarorligini ta'minlashda kadrlar salohiyatini yuksaltirishning ijtimoiy-falsafiy muammolari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari, 2026

© "Existentium-print" nashriyoti, 2026

JAMIYATDA EKOSENTRIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY AHAMIYATI

A. Bayeshanov

Guliston davlat universiteti

“Ijtimoiy fanlar” kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada antroposentrik dunyoqarashdan voz kechib, ekosentrik dunyoqarashga o‘tishning ijobiy tomonlari, ekosentrizmni jamiyat ekobarqarorligidagi ahamiyati, shakllantirish mexanizmlari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: ekosentrizm, ma’naviy chegara, ekobarqarorlik, perseptiv-affektiv, kognitiv component, ekologik xavfsizlik.

X XI asr insoniyat uchun mislsiz rivojlanish, texnologik yuksalish asri bo‘ldi deyish mumkin. Insoniyatning intellektual qudrati nanotexnologiyalar, suniy intellektning yaratilishi, koinotni o‘rganish jarayonidagi yutuqlarda namoyon bo‘lmoqda. Lekin, farovon yashash ilinji va resurslardan cheksiz foydalanishga bo‘lgan harakatlar ona zaminimizni halokat sari yetakladi. To‘g‘rirog‘i ekologik bumerang¹ ishga tushdi desak bo‘ladi. Antropogen omillar ta’siri tabiat regeneratsiyasi imkoniyatlari bilan hisoblashib o‘tirmadi. Natijada, tabiat o‘zining tabiiy ofatlari, iqlim o‘zgarishi, bioxilma-xillikning yo‘qolishi kabi jarayonlari bilan odamzodga javob qaytara boshladi. Endilikda odamzod ko‘nikib ulgurgan antroposentristik dunyoqarash o‘zini oqlamay qo‘ydi. O‘rniga yangi tabiatni asrab-avaylashga qaratilgan, odamzodni uning bir qismi sifatida qarovchi ekosentristik dunyoqarashga ehtiyoj sezila boshladi. Tabiat odamlardan, ularning cheksiz ehtiyojlariyu, adoqsiz tajribalaridan charchadi. Professor David Orr ta’kidlaganidek: “Oddiy haqiqat shundaki, sayyoramizga ko‘proq “muvaqqafiyatli” insonlar kerak emas. Lekin u tinchlikparvarlarga, shifokorlarga, tiklovchilarga, hikoyanavislarga va har qanday turdagi oshiqqlarga (tabiatni sevuvchilarga) qattiq muhtojdir. Unga o‘z joylarida munosib yashaydigan odamlar kerak. Unga dunyoni yashash uchun qulay va insonparvarlashtirish yo‘lidagi kurashga qo‘shila oladigan ma’naviy jasoratli insonlar kerak”².

Ekosentrizm so‘zi ikki so‘zning birikuvidan(eko+sentrizm) hosil bo‘lgan bo‘lib, “Eko-oikos” – uy, makon, vatan, “sentrizm-centre” – markaz, ya’ni tabiatni markaziy o‘ringa qo‘yuvchi, tabiatning barcha tirik organizmlari teng ahamiyat kasb etuvchi, yashash va rivojlanishga haqli, inson ham shular qatori tabiatning bir qismi deb hisoblovchi dunyoqarash shakli.

Bugungi global ekologik muammolar kuchayib, tobora chigallashib borayotgan bir davrda ekologik xavfsizlikni ta’minlash va ekobarqarorlikka erishish eng muhim hayotiy zaruriyatga aylanib bormoqda. Ekologik xavfsizlikka faqatgina davlat tomonidan ko‘rilayotgan chora-tadbirlar, huquqiy yechimlar bilan erishib bo‘lmaydi. Avvalo, jamiyat va uning a’zolarini dunyoqarashini o‘zgartirish lozim. Antroposentristik dunyoqarash sarqitlaridan holi, ekosentristik ongni shakllantirish lozim.

Rus olimlari Sergey Deryabo va Vitold Yasvin tabiatga bo‘lgan subyektiv munosabatning tuzilishini 4 ta komponentga ajratishgan³ bo‘lib, jamiyat ekosentrik dunyoqarashni shakllantirish masalalarini aynan shu prizma asosida tahlil etish maqsadga muvofiq bo‘ladi. Bu o‘z navbatida jamiyatda ekologik xavfsizlikni ta’minlashning ichki ishlash mexanizmini ochib berishga xizmat qiladi.

Perseptiv-affektiv komponent-hissiy idrok deyish mumkin. Bunda inson tabiat va uni go‘zalliklaridan estetik zavq tuyadi. Antroposentrik ya’ni inson va uning ma’nfatlarini ustun

¹ BUMERANG (ing. boomerang) — qad. otish quroli. Bukilgan yog‘ochdan yasalgan, ko‘pincha o‘roqsimon shaklda bo‘ladi. Bumerang otilganda, aylanib, yana otuvchining o‘ziga qaytib keladi. O‘zbekiston milliy entsiklopediyasi.” O‘zbekiston milliy entsiklopediyasi “davlat ilmiy nashriyoti. – Toshkent-2001. – B.: 248

² <https://www.context.org/iclib/ic27/orr/>

³ Дерябо С. Д., Ясвин В. А. Экологическая педагогика и психология. — Ростов-на-Дону: Феникс, 1996. — 480 с.

qo'yuvchi dunyoqarashdan farqli o'laroq, o'zi kabi tabiatning boshqa tirik va notirik organizmlarini seva boshlaydi. Agar jamiyatda tabiat bilan hissiy yaqinlik uyg'onsa, tabiatga zarar yetkazishdan tiyiladi. Unga ozor berishga "ma'naviy chegara" qo'yadi deyish mumkin.

Kognitiv komponent – bilim va tushunchalari darajasi. Bu o'z ichiga inson o'zlashtirgan barcha ekologik bilimlarni oladi. Bu bilimlar tizimli fikrlar asosini tashkil etishi kerak. Inson tabiatdagi biror bir turning yo'qolishi yoki unga ko'rsatilgan har qanday salbiy ta'sir ekologik muvozanatini buzulishiga, tabiiy ofatlar, iqlim o'zgarishini odamzod hayotiga ta'sirini anglab yetadi. Bunda jamiyatning bilim darajasi yuqori bo'lsa ekologik xavf-xatarlardan ogoh bo'ladi, ekologik barqarorlikka intiladi.

Amaliy-konativ component - harakat va ko'nikmalar darajasi bo'lib, bilimdan amaliy ko'nikmalarga, harakatlarga o'tish nazarda tutiladi. Ekosentrik dunyoqarashda tabiatga nisbatan amaliy faoliyat uni bo'ysindirish emas, uyg'unlikka erishish tamoyiliga asoslanadi. Tabiatga munosabat usullari, texnologiyalari shunga moslashib boradi. Jamiyat a'zolari endilikda resurslardan oqilona foydalanishga intilib, tabiatga nisbatan iste'mol madaniyatini o'zgartiradi. Tabiatni tiklanish jarayoniga ko'maklashadi. Ekologik inqirozlarga qarshi aniq, amaliy harakatlar qiladi.

Postulat-ixtiyoriy-amaliy komponentni qadriyatlarga asoslangan ijtimoiy faollik darajasi deyish mumkin. Odam ekologik dunyoqarashidan kelib chiqib, tabiatga bo'lgan munosabatini boshqalarga qanday targ'ib qilishi, o'z pozitsiyalarini jamiyatda qanday himoya qilishi nazarda tutiladi. Jamiyatning ekologik etikasini eng yuqori darajasi deyish mumkin. Inson atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo'lishi bilan birga, boshqalardan ham shuni talab qiladi. Jamiyatda jamoatchilik nazorati kuchayadi. Postulat darajasi shakllangan jamiyatda ekologiyaga yetkazilgan har qanday huquqbuzarlikka nisbatan keskin, murosasiz muhit yaratiladi. Bu ijtimoiy mexanizm ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, Rus olimlari Sergey Deryabo va Vitold Yasvin modeli prizmasi nuqtai-nazaridan qaraganda ekosentrik dunyoqarash bu oddiy va shunchaki tabiatni sevish va zavqlanish emas. Balki, tabiatni ham huddi inson kabi subyekt deb his qilish, uning muvozanatli qonunlarini anglab yetish, zarar yetkizmasdan yashash va bunday munosabatni jamiyatning ekologik axloqiy qadriyatlari va turmush tarzini asosi deb tan olishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston milliy entsiklopediyasi." O'zbekiston milliy entsiklopediyasi "davlat ilmiy nashriyoti. – Toshkent-2001.
2. Deryabo S. D., Yasvin V. A. Ekologicheskaya pedagogika i psixologiya. — Rostov-na-Donu: Feniks, 1996.
3. <https://www.context.org/iclib/ic27/orr/>
4. Karimova, S. (2025). MA'NAVIYAT VA UNI SHAKLLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR. *Универсальная индексная библиотека инновационных исследований в современном мире: теория и практика*, 4(22), 81-84.
5. BAYESHANOV, A. (2026). O'ZBEKISTONDAGI EKOLOGIK MUAMMOLARNI BARTARAF ETISHDA BIOSENTRIZM VA EKOLOGIK VIJDON OMILINING IJTIMOY-FALSAFIY TAHLILI. «*ACTA NUUZ*», 1(1.3), 50-52.

	MUNDARIJA	
	KIRISH.....	3
	1-shu'ba: KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING FALSAFIY, MA'NAViy-AXLOQIY JIHATLARI	
1.	P.Ж.Махмудов. KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING FALSAFIY, MA'NAViy-AXLOQIY JIHATLARI	4
2.	A.A.Asatulloev. ABDURAHMON SAYYOH TOSHKANDIY IJTIMOiy-AXLOQIY KONSEPSIYASINING ZAMONAVIY KADRLAR MA'NAViyATINI SHAKLLANTIRISHDAGI STRATEGIK AHAMIYATI	6
3.	Kenjayev Shavkatjon. YANGI O'ZBEKISTONDA YOSHLARNING IJTIMOiy FAOLLIGINI OSHIRISHDAGI ISLOHOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI	8
4.	Ravshanbek Mahmudov. YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA SALOHIYATLI KADRLARNI TAYYORLASH MUAMMOLARI	13
5.	Alikulov Xusniddin Akbarovich. EKOLOGIK XAVFSIZLIKNI TA'MINLASHDA KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOiy-FALSAFIY MEXANIZMLARI	15
6.	Qo'shiyev Mirjalol Saidvali o'g'li. JAMIYAT ERKINLIGINI TA'MINLASHDA KORRUPTSIYAGA QARSHI KURASH VA KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING IJTIMOiy-FALSAFIY MASALALARI	18
7.	Xaydarova Sayyora, Bayzakova Malika. KADRLAR SALOHIYATINI RIVOJLANTIRUVCHI OMILLAR	20
8.	Isayeva Guli Parpiyevna, Obidaxon Baxodirjonovna Po'latova. BO'LAJAK KADRLAR MA'NAViy-AXLOQIY QIYOFASINI SHAKLLANTIRISHDA TEATR PEDAGOGIKASINING FALSAFIY AHAMIYATI	22
9.	Muzaffar Maxamatkarimov. DAVLAT XIZMATCHISI VA KADRLAR TUSHUNCHASI VA UNING SHAKLLANISH TARIXI	25
10.	Sultonov Og'abek Sultan o'g'li. IJTIMOiy MAS'ULIYAT ASOSIDA KADRLAR SALOHIYATINI RIVOJLANTIRISHNING MA'NAViy-AXLOQIY JIHATLARINI ISHLAB CHIQISH	31
11.	Nabiyeva Madina Abdurashid qizi. THE IMPORTANCE OF MODERN MANAGEMENT APPROACHES IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF MANAGERIAL PERSONNEL	33
12.	Saidkulov Nuriddin Akramkulovich. INSON KAPITALI VA KUCHLI KADRLAR SIYOSATI – BARQAROR TARAQQIYOT ASOSIDIR	35
13.	Ismadiyorov Abdug'ffor Abdujabborovich, Aliqulov O'ktam Yusupovich, Abdullayev Sardorbek Usmonxudjayevich. YANGI O'ZBEKISTONDA TA'LIM SIFATI ORQALI KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAViy-AXLOQIY ASOSLARI	38
14.	Rayxona Rustamova Sherzod qizi, Berdiyeva Muborak Bahtiyorovna. KADRLAR SALOHIYATINI YUKSALTIRISHNING FALSAFIY, MA'NAViy-AXLOQIY JIHATLARI	40
15.	Sh.N.Qosimova. RAHBARNING O'ZINI BOSHQARISH KOMPETENSIYALARI VA SELF-ACTUALIZATION TAMOIYILI ASOSIDA SHAXSIY POTENSIALNI RO'YOBGA CHIQARISH	42
16.	Ergashev Ibodulla, Nabiyev Mansur Jamxur o'g'li. YANGI O'ZBEKISTONNING BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA “YANGI O'ZBEKISTON – MAKTAB OSTONASIDAN BOSHLANADI” G'OYASINING IJTIMOiy-G'OYAVIY TAHLILI	45
17.	Nishanova Zamira Taskarayevna, Badritdinova Madina Baxromovna. OLIY TA'LIMDA KASBIY REFLEKSIYA KADRLAR SALOHIYATINI	48

	TASVIRIY SAN'AT ORQALI AKS ETTIRISH: BADIY VA ILMIY TAHLIL	
212.	D.T.Abdurasulova. O'TGAN ASR 80-YILLARIDAGI JIZZAX SHAHRINING IQTISODIY HAYOTI	581
213.	A.Bayeshanov. IQLIM O'ZGARISHINING O'ZBEKISTON IJTIMOYIY BARQARORLIGIGA TA'SIRI	584
214.	Sh.G.Tangirberdiyev. ALI SAFIY MEROSIDA IJTIMOYIY TENGLIK MASALALARI TAHLILI	586
215.	Ж. Комилов. ЁШЛАР СИЁСИЙ МАДАНИЯТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ	588
216.	Nasiba Yunusmetova Satimbekovna. TARBIYA FANIDA PARADIGMAVIY BURILISH: AN'ANAVIY YONDASHUVDAN KOMPETENSIYAVIY MODELGA O'TISH ZARURATI	591
217.	Matyoqubova Barno. ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING OILAVIY MUNOSABATLARGA TA'SIRI	593
218.	Ro'ziyeva Munisa G'anijon qizi, Nuraliyeva Zuhra Anvarovna. MUSIQA TARBIYA VA IJTIMOYIY ONG: PEDAGOG KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI	597
219.	Samatova Dilrabo Yusufvna. AYOLLAR KOLONIYASINI TUGATGAN SHAXSLARNING IJTIMOYIY-PSIXOLOGIK REHABILITATSIYASIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR	599
220.	A.Bayeshanov. JAMIYATDA EKOSENTRIK DUNYOQARASHNI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOYIY AHAMIYATI	605
221.	Ismayilov Akmal Ziyadillayevich, Sultonov Abdurahmon Abduqodirovich. YOSHLARNING MA'NAVIY-AXLOQIY E'TIQODINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	607
222.	O.A.Abdig'apparov. BUXORO XONLIGI VA AMIRLIK DAVRIDA ZARAFSHON VOHASI QORAQALPOQLARI (O'ZBEK-QORAQALPOQLARI)NING IJTIMOYIY-IQTISODIY HAYOTI	610
223.	Javokhir Egashov Inomjon o'g'li. YANGI O'ZBEKISTON TARAQQIYOTIDA "AQL MARKAZLARI"NING AHAMIYATI	613
224.	Barlibayeva Diyora, D.Yu.Samatova. INKLYUZIV SINFLARDA OTA-ONA, O'QITUVCHI, VA PSIXOLOG HAMKORLIGINING PEDAGOGIK AHAMIYATI	615
225.	Isayeva Guli Parpiyevna, Jo'raqulova Saida Akramqul qizi. RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA O'QUVCHILARDA PEDAGOGIK KO'NIKMALARNING SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI	618
226.	Islamova Durdonaxon Rustamxon qizi. ZAMONAVIY O'QITUVCHINING METODIK TAYYORGARLIGIDA JADIDLAR MEROSI VA RAQAMLI PEDAGOGIKANING O'RNI	621
227.	Axadjonova Gulruxsor Toxirjon qizi. JAMIYATDA IJTIMOYIY BARQARORLIKNI TA'MINLASHDA YOSHLAR FAOLLIGINING AHAMIYATI	626
228.	Minovvarova Malikaxon Ulug'bek qizi. ENERGETIKA OMILINING DAVLATLAR TASHQI SIYOSATIDAGI O'RNI (SAUDIYA ARABISTONI MISOLIDA)	628
229.	Kadirova Iroda Xamidovna, Nurumbekova Yarkinay Anarmatovna. OILAVIY MUAMMOLAR SHAROITIDA BOLALAR RUHIY SALOMATLIGINI ART - PEDAGOGIKA ORQALI QO'LLAB-QUVVATLASH	632
230.	Jo'raqulova Saida Akramqul qizi. RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA O'QUVCHILARNING KOGNITIV FAOLLIGINI RIVOJLANTIRISH	635
231.	Diyora Izzatullayeva Jahongir qizi. SIRDARYO VILOYATI TARIXIY YODGORLIKLARINING ZAMONAVIY TASVIRIY SAN'ATDAGI BADIY	639